

УДК 321.7:323.21

<http://orcid.org/0000-0003-3544-5328>

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.51075>

Ю. А. Данько

ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

У статті аналізується феномен публічної політики як процес відображення інтересів суспільства через діалог з владою за допомогою налагодженого комунікаційного процесу. Розглянуто американську та європейську традиції у визначенні цього концепту. Окреслені характеристики публічної політики у політичній науці. Зазначено про розвиток публічної політики за умов інформаційної доби, функціонування її в онлайн просторі, а саме про роль соціальних мереж як нового суб'єкта публічної політики.

Ключові слова: публічність, публічна сфера, публічна політика, онлайн-простір, Інтернет, соціальні мережі.

Ю. А. Данько

ИССЛЕДОВАНИЕ ПУБЛИЧНОЙ ПОЛИТИКИ В ПОЛИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ

В статье анализируется феномен публичной политики как процесс отражения интересов общества через диалог с властью с помощью отлаженного коммуникационного процесса. Рассмотрены американская и европейская традиции в определении этого концепта. Описаны характеристики публичной политики в политической науке. Говорится о развитии публичной политики в условиях информационной эпохи, функционирование ее в онлайн пространстве, а именно о роли социальных сетей как нового субъекта публичной политики.

Ключевые слова: публичность, публичная сфера, публичная политика, онлайн-пространство, Интернет, социальные сети.

Y. A. Danko

RESEARCH OF PUBLIC POLICY IN THE POLITICAL DISCOURSE

The article analyzes the phenomenon of public policy as a process of reflecting the interests of society through dialogue with the authorities with the help of a well-functioning communication process. We consider the American and European traditions in the definition of this concept. We describe the characteristics of public policy in political science. The article says of public policy development in terms of the information age, the functioning of its online space, namely, the role of social networks as a new subject of public policy.

Keywords: publicity, public sphere, public policy, the online space, Internet, social networks.

Постановка проблеми. Публічність є найважливішою характеристикою сучасної політики. Вивчення феномену публічної політики останнім часом також стає популярним напрямком у вітчизняній політичній науці. Публічна політика є основним елементом демократичного суспільства, який передбачає узгодження інтересів різних суспільних груп у процесі підготовки та прийняття рішень органами влади.

Проте у сучасному світі публічна політика вийшла далеко за рамки поняття державної політики та управління. Громадяни потребуючи більшої ефективності та прозорості від влади намагаються здійснювати сильний тиск на уряди. Тому економічні та політичні реформи останніх десятиліть зосереджені на децентралізації, приватизації та зменшенні кількісного складу урядів з метою більш ефективного та рівноправного забезпечення громадян основними послугами і суспільними благами.

Аналіз актуальних досліджень. У ХХ столітті питаннями взаємозв'язку «публічного» і «політичного» займалися Дж. Дьюї, Ч. Р. Міллс. Дж. Дьюї розглядав публічність як ресурс політики, за своєю суттю необхідний компонент держави, де політика здійснюється в публічних структурах, але не поширюється на приватну сферу. Вагомий внесок у вивчення публічної політики зробили вітчизняні та зарубіжні вчені. Серед них Дж. Андерсон, Н. Беляєва, Р. Даль, П. Кньопфель, Л. Ніковський, В. Парсонс, Н. Шматко. Вивченням публічної політики у новому інформаційному просторі займалися А. Атанесян, Н. Рябченко та інші.

Мета статті – на основі джерельної бази, присвяченої дослідженню феномена публічної політики, здійснити аналіз змісту цього концепту та перспектив його подальшого застосування у сучасному політичному дискурсі.

Виклад основного матеріалу. У світовому політичному дискурсі поняття публічної політики міцно зайняло своє місце. Будучи порівняно новим даний концепт вперше затвердився в політичній науці в США лише в

кінці 1970-х років, але досить швидко був визнаний світовими політологічними спільнотами [2, с. 75].

Публічну політику пропонується розуміти як інтегративну категорію, якою позначають різноманітні аспекти політичної діяльності у державно-управлінській сфері, а саме – участь різноманітних соціальних верств у суспільно-політичному житті, професійну діяльність політиків; наукові роздуми з приводу політичних рішень; багатоманітність проявів мас-медійної комунікації, яка включає персоніфіковані та деперсоніфіковані форми репрезентації влади; особливості легітимації влади у суспільній свідомості [5, с. 38]. Сутність публічної політики полягає в відображенні інтересів суспільства через діалог з владою за допомогою налагодженого комунікаційного процесу, в якому беруть участь держава з одного боку та інституціоналізоване громадянське суспільство з іншого. Основною метою при аналізі публічної політики є не політична влада як така, а її використання з метою розв'язання колективних проблем.

У сучасній політичній науці склалося кілька методологічних підходів до змістового наповнення терміна «публічна політика». В американській традиції публічна політика визначається «як відносно стабільний цільовий курс дій, якому слідує уряд при вирішенні деяких проблем і питань». В даному випадку публічна політика вбудовується в процес формування і реалізації державної політики з урахуванням суспільних запитів.

Європейська традиція дослідження публічної політики заснована на концепції публічної сфери, яка закладена в роботах німецьких науковців Ю. Габермаса і Х. Арендт.

Ю. Габермас вважає, що системоутворюючою підставою розвитку публічної сфери є здатність людей формувати політичну спільноту або політичну публіку, приймати участь в обговоренні важливих для суспільства проблем. «Публічна сфера розуміється як особливе комунікативне середовище, де народжується громадська думка, яка виконує функцію критики і контролю по відношенню до держави» [6, с. 77].

Дж. Андерсон розглядає публічну політику як таку, що здійснюється органами влади та урядовими чиновниками і зачіпає істотну кількість людей.

В. Парсонс у своїй праці «Публічна політика: вступ до теорії й практики аналізу політики» зазначає, що публічна політика головно зосереджується на суспільстві і його проблемах. Вона пов'язана із тим, яким чином питання і проблеми формулюються й визначаються і яке місце у порядку денному політичної діяльності й політичного управління вони займають. Але це також і дослідження того, як, чому і наскільки ефективно державна влада здійснює заходи чи утримується від них [7, с. 446].

М. Ріттер, пише, що поняття «публічна політика» з'явилося в контексті теорії ліберальної демократії, яка просуває цінності громадянської участі в політичному процесі, зокрема, через політичні дебати, створення добровільних асоціацій і відстоювання своїх інтересів [10, с. 78].

Вітчизняні дослідники, інтегруючи різні теоретичні підходи, характеризують публічну політику як діяльність органів влади, спрямовану на рішення значущих для населення проблем і здійснювану за участю структур громадянського суспільства. Це відкритий процес досягнення згоди влади і суспільства в рішенні соціальних проблем. Зокрема Л. Ніковський під публічною політикою розуміє «програми та пріоритети органів влади, а також механізми і технології їх реалізації, вироблені на основі і з урахуванням очікувань соціальних груп суспільства через їх представників», що тісно пов'язано з громадською участю в прийнятті владних рішень [6, с. 77].

А. Сунгурова, даючи визначення публічної політики, говорить про те, що необхідно чітко розмежовувати, до якої саме політики відноситься термін «публічний». Ефективніше відносити термін «публічний» до політики в сенсі «policy», включаючи в фокус розгляду характер, процедуру процесу розробки і реалізації програм діяльності влади різного рівня. «Під публічною політикою можна розуміти програми і пріоритети органів влади, механізми і

технології їх реалізації, вироблені на основі і з урахуванням очікувань соціальних груп суспільства через їх представників».

М. Б. Гірський синтезувавши кілька важливих положень визначає публічну політику в такий спосіб: це «діяльність органів влади, спрямована на задоволення суспільних потреб в поєднанні з громадською участю, тобто за участю громадян і їх організацій в процесі підготовки, прийняття та контролю виконання (а в окремих випадках і виконання) владних рішень. Органи влади обов'язково повинні бути прозорими, відповідати таким вимогам: відкритості, зрозумілості, можливості впливу». В даному випадку публічна політика тісно пов'язана з суспільною участю в прийнятті державних рішень [3, с. 133].

На думку дослідниці Н. Шматко, публічна політика є симбіозом політичної дії, наукової рефлексії та акту мас-медійної комунікації. По великому рахунку, вона здійснюється в порядку втручання до сфери політики експертів, аналітиків, фахівців у галузі соціальних наук, «інтелектуалів», публіцистів та журналістів. Історично конкретна сукупність соціальних обставин, змінила сам зміст поняття політика та виступила умовою можливості публічної політики. Все це дозволяє говорити про публічну політику як про інший стан поля політики [13, с.106].

М. Кондрашина описуючи методологію дослідження публічної політики в політичній науці виділила наступні її характеристики:

- комунікаційний процес (оскільки публічна політика завжди є інформаційна взаємодія, на якому б рівні розвитку вона не знаходилась в тій чи іншій країні);
- відкритість (означає доступність публічного простору для певного кола суб'єктів (громадських інститутів, громадян, ЗМІ, держави і т.д.) і максимально вільне переміщення інформації);
- забезпечення умов для участі громадян у політичному процесі, в тому числі через створення дискусійних майданчиків і формування громадської думки;

– змістовна спрямованість на формулювання і реалізацію суспільних інтересів з метою досягнення загального блага [6, с. 77–78].

Власне, публічна політика є особливим видом комунікації у суспільстві, без якого розвиток демократії неможливий. Як влучно зазначає російська дослідниця Н. Беляєва – публічна політика передбачає наявність компетентних інформованих громадян здатних до самоорганізації, які безпосередньо впливають на формування значимих для суспільства завдань, реалізація яких і покладена «на плечі» владних інститутів. Саме у разі врахування «публічного» інтересу та за умови відповідності політичних рішень суспільним потребам - можливий зворотній зв'язок між владою та громадськістю. Разом з тим, здійснення політики на засадах публічності й прозорості створює передумови для легітимації політичних рішень та діяльності державних інституцій в цілому. Легітимність це здатність системи породжувати і підтримувати довіру народу в те, що її політичні інститути найбільшою мірою відповідають інтересам суспільства. Політичні системи, що мають високий рівень легітимності, багато вчених називають найбільш стабільними [4, с. 457].

Сьогодні саме поняття публічної політики набуває близького значення до буквального прочитання цього терміна - публічна політика стає політичним процесом для публіки. В ході виборів більше не відбувається істотна зміна чиновників, які здійснюють рутинну роботу з управління, змінюються лише так звані публічні політики, тобто ті, хто «працює на публіку». А партії, які історично виникли як представники класових, етнічних, конфесійних, регіональних інтересів, перетворюються в «марки» - емблеми і рекламні слогани, які залучають електорат. Причому ця тенденція має загальносвітовий характер, а в розвинених країнах Заходу вона вже практично стала аксіомою. Слід констатувати, що «ми живемо в епоху політики образів і образів політики» [8].

Слід відзначити, що проблема публічного політичного дискурсу, його ефективність, технології маніпулювання масовою свідомістю в століття

панування масових комунікацій є новою, дуже перспективною галуззю. Публічна сфера політики з її масовістю, механізмами переконання, технологіями піднесення широким верствам населення є частиною політичного життя, загальним політичним процесом, яка охопила всі ті країни, де є хоч якийсь із засобів масової інформації.

Як вважає Т. Єрмілова, становленню й розвитку публічної політики, поряд з технологіями, які застосовуються в процесі прийняття публічних рішень, законотворчою діяльністю, узгодженням інтересів, ефективно сприяють інформаційні технології, які активно й широко можуть застосовуватися в сучасних умовах органами влади і громадськими організаціями. Інтернет у публічній політиці здатен забезпечити не тільки однолінійний, але й багатофункціональний, діалоговий зв'язок, завдяки якому з'являються нові можливості для участі в політико-інформаційному обміні [9, с. 84].

Якщо ж говорити про Інтернет, то це революція в світі публічної політики. Після появи, він сприяв тому щоб зрівняти людей в інформаційному полі, в тому числі в полі інформаційної політики, незалежно від їх державної, національної приналежності. Таким чином, сучасна політична риторика вийшла за межі державних кордонів, охопивши всіх споживачів інформації. Саме сьогодні, як ніколи, справедливо те, що політика зайнялася народом: ніхто не може уникнути політичної риторики [1, с. 77].

Розглядаючи питання про особливості функціонування публічної політики в розрізі нових соціальних ЗМІ і онлайн-простору в цілому, можна говорити про роль соціальних мереж як про нового суб'єкта публічної політики або публічної сфери. Адже вага соціальних мереж в політичному процесі не викликає сумніву [12, с. 93].

Український політолог В. Цибулько зазначає про те, що «соціальні мережі – це така ж необхідність сьогодні, як споживання води чи електроенергії. З практичної точки зору, соціальні мережі – це чудовий

майданчик для просування ідей партії, підтримки публісیتی. Тому не використовувати такий майданчик з політтехнологічної метою - просто гріх. Цим методом користуються всі найбільш активні політичні сили».

Політтехнолог Т. Березовець каже про те, що «присутність у соціальних мережах – сьогодні це вже не данина моді (так було пару років назад), а необхідність. Ми бачимо, що ті політики, які не представлені в Facebook – найбільш політизованій платформі, не є успішними. Ведення політичними лідерами сторінки в соціальній мережі може стати потужним інструментом агітації та отримання більшої кількості голосів на виборах».

Директор Агентства з моделювання ситуацій В. Бала також зазначає, що «ми всі часто повторювали фразу «прозора публічна влада». Так ось поява політиків в соціальних мережах - це один з елементів прозорості і публічності. Сподіваюся, що так і станеться: що депутати будуть вести сторінки в соціальних мережах, будуть розповідати, які готують законопроекти, матимуть зворотний зв'язок і будуть бачити реакцію громадськості. З моєї точки зору, це абсолютно правильна ідея, яку потрібно втілювати в життя. Суспільство має право якимось чином спілкуватися з політиками. А вже від кожного депутата буде залежати, яким чином він буде отримувати зворотний зв'язок з громадянами» [11].

Висновки і перспективи подальших вивчень. У розвинених демократіях публічна політика неможлива без активної участі громадян і громадських організацій на всіх етапах її здійснення: від розробки політичного курсу і надання йому легітимності до його реалізації, моніторингу та оцінки. У відкритих суспільствах діють двосторонні канали комунікації, що дозволяють громадянам не тільки вимагати, але і пропонувати власні рішення існуючих проблем, а – урядам не тільки інформувати і прислухатися, але реагувати і включати громадян до процесу прийняття рішень.

Стрімкість процесу впровадження Інтернет-технологій в систему публічної політики дає новий поштовх у цьому розвитку, безпосередньо

соціальні мережі володіють широким потенціалом спілкування, що дає змогу прямого двостороннього взаємозв'язку між населенням та політиками. Виходячи з усього вищезазначеного, подальше вивчення цієї проблеми потрібно продовжити саме у контексті «сетівізації» публічної політики, бо цей процес обумовлює формування принципово нової моделі організації соціально-політичного простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атанесян А. Публичная политика и технологии современной политической риторики / А. Атанесян // Бюллетень Научно-образовательного фонда Норавак. — 2005. — № 10 (16). — С. 72—100.
2. Беляева Н. Ю. Развитие концепта публичной политики: внимание «движущим силам» и управляющим субъектам / Н. Ю. Беляева // Политические исследования. — 2011. — № 3. — С. 72—87.
3. Гадышев С. А. Современные подходы к определению публичной политики / С. А. Гадышев // Гуманитарный вектор. — 2010. — № 3 (27). — С. 133—134.
4. Кудіна О. А. Публічна політика як чинник демократичної організації суспільства / О. А. Кудіна // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. — 2014. — Вип. Спец. вип. — С. 456—461.
5. Лазарева О. В. Імплементация засобів публічної політики в державному управлінні України / О. В. Лазарева // Наукові праці. Державне управління. — Випуск 164. — Том 176. — С. 37—41.
6. Мирошниченко И. В. Формирование субъектности сетевых сообществ в российской публичной политике / И. В. Мирошниченко // Человек. Сообщество. Управление. — 2012. — №1. — С. 76—86.
7. Нагорянський Є. Публічна політика: деякі підходи до витлумачення поняття / Є. Нагорянський // Гілея: науковий вісник. — 2013. — № 75. — С. 445—447.
8. Поветьев П. В. Бренд-коммуникация в публичной политике: концептуальные основы [Электронный ресурс] / П. В. Поветьев. — Режим доступа : <http://www.nirsi.ru/74>
9. Подзолков Ю. А. Интернет і ЗМІ як інструменти сучасної публічної політики / Ю. А. Подзолков // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. — 2014. — 14. — С. 83—89
10. Подзолков Ю. А. Современные подходы к определению публичной политики / Актуальні проблеми політики. — 2014. — Вип. 52. — С. 74—81.
11. Политики в соцсетях: объективная необходимость или дань моде [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://glavred.info/politika/politiki-v-socsetyah-obektivnaya-neobhodimost-ili-dan-mode-313860.html>
12. Рябченко Н. А. Online-социальные сети в публичной политике: «семь мостов» египта / Н. А. Рябченко // Человек. Сообщество. Управление. — 2011. — №4. — С. 92—93.
13. Шматко Н. Феномен публичной политики / Н. Шматко // Социологические исследования. — 2001. — №7. — С. 106—112.